

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Α' (16^{ον})

Ἀθήναι, Σάββατον, 5 Ἀπριλίου 1919

ΑΡΙΘ. 17 (628)

ΕΜΕΙΣ Κ' ΕΚΕΙΝΟΙ

Η ΑΓΙΑ - ΣΟΦΙΑ

Ἀγαπητὲ Νουμᾶ,

Ἐδῶ καὶ δέκα πέντε μέρες πρὶν διάβασα ἓνα διβλίο τοῦ Ἑγγλέζου καθηγητῇ μου τῆς ἱστορίας στὴ Ροδόρειο Dr Alexander Van Millingen γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολην.

Ὁ Dr Van Millingen, εἶπε μιά ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἀνθεντίες γιὰ τὴν Βυζαντινὴ ἱστορίαν καὶ μάλιστα ἡ μεγαλύτερη ἀνθεντία τοῦ Κόσμου γιὰ ὅ,τι ἔχει σχέση μετὰ τὴν Κων(η)πόλην.

Ἔχει γράψει τρία ἐπιστημονικὰ διβλία, τὸ πρῶτο: Βυζαντινὴ Κωνσταντινούπολη, τὸ δεύτερο: Τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινούπολης, τὸ τρίτο: ἡ Ἐκκλησιὰ τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἔχει καὶ ἓνα τέταρτο ἢ «Κωνσταντιναίη», αὐτὸ πὺν διάβασα, μιά συνοπτικὴ ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς παλιᾶς καὶ τῆς σημερινῆς Πόλης.

Φρέσκος ὅπως ἦμουν ἀπὸ τὸ διάβασμα αὐτὸ, ἐαφνίσθηκα σὺν εἰδᾶ σὺς ἐφημερίδες τὶς ἀξίωσες τοῦ Πάπα γιὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Μοῦ γάρηκε πὺς ἦσαν τότες σὺς πρῶτες μέρες τ' Ἀπριλίου—σὺν ἐκείνῃ πὺν θύλασαν οἱ ἐφημερίδες τῆς Ρώμης, πὺς ἐπειρώπη σὺς καθολικοὺς παπάδες νὰ παντρεύωνται καὶ εἶπα μετὰ τοῦ μου—ἄξιος ὁ μισθὸς τους, τώρα μποροῦν νὰ πάρουν καὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν!

Τώρα πὺν βλέπω πὺς δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα ὅπως τὸ νόμιζα, μοῦ φαίνεται πὺς δὲ θάταν κακὸ νὰ μάθῃ ὁ Κόσμος τί λέγει σὲ σύντομα λόγια γιὰ τοὺς Καθολικοὺς καὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ὁ ἱστορικὸς Dr Van Millingen στὸ τελευταῖόν του διβλίο, σελ. 156-162. (1)

«Ἀνάμεσα σὲ ἱστορικὰ γεγονότα πὺν ἔχουν σχέση μετὰ τὸ κτίριον τοῦτο» (τὴν ἐκκλησιὰν τῶν ἁγίων Σέργιον καὶ Βάκχον πὺν τὴν ὀνοματίζον ἀήμερον οἱ Τοῦρκοι, μικρὴ Ἀγία Σοφία—Κιοντοῦκ Ἀγία Σοφία, μιά ἐκκλησιὰ, τώρα τῶν, ὅχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν), εἶπε καὶ τὸ γεγονὸς πὺς εἶχε ξεχωρισθεῖ γιὰ τοὺς λεγάτους (ἀντιπρόσωπους τοῦ Πάπα στὴν αὐλή τῆς Κων(η)πόλης, γιὰ νὰ λειτουργεῖται σύμφωνα μετὰ τὴ Λατινικὴ μορφή. Εἶν' ἀλήθεια μάλιστα πὺς στὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἡ ξεχωριστὴ τιμὴ εἶχε γένη στὴ Βασιλικὴ τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου πὺν ἦσαν κοντὰ στὴν ἐκκλησιὰν τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχον. Ἡ ξεχωριστὴ τιμὴ πούχαν σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ Ἀπόστολους στὴ Δύση ἐκα-

νεν ὥστε οἱ καθολικοὶ παπάδες ποῦρχονται στὴν Πόλιν νὰ τὴν θεωροῦν ὡς τὴν πὺν καλὴ θεοσκευτικὴ τους ἐστία. Ἀλλὰ ἡ Βασιλικὴ τῶν Ἀγίων Πέτρου καὶ Παύλου γρηγορὰ χάθηκε καὶ δὲν ἔχομεν τίποτα γραπτὸ πὺν νὰ λέγῃ τὴν αἰτία, καὶ τότες ἔθεσαν στὴν διάθεσιν τῶν λατίνων παπάδων τοὺς ἁγίους Σέργιον καὶ Βάκχον, πὺν ἦσαν παρὰρτημα τῆς Βασιλικῆς. Αὐτὴ τὴν ἀδελφικὴν συνήθεια τὴν διάκοφιαν συχνὰ τοσκώματα πὺν χώριζαν καμιά φορὰ σὲ δυὸ τὴν ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ Χριστιανασύνῃ πρὶν χωριστοὺν ὁλοτέλα. Ὅταν τὰ ξανάφταναν ἔδιναν πίσω τὴν ἐκκλησιὰν.

Ἐξαφνα ὁ Πάπας Ἰωάννης VIII εὐχαριστᾷ τὸ Βασίλειον I (867—886), γιὰ τὴν ξαναδωρεσὴν τὴν ἐκκλησιὰν στὴ Ρωμαϊκὴ Ἔδρα σύμφωνα μετὰ τὰ παλιὰ δικαιώματα.

Ἀνάμεσα σὺς ἀντιπρόσωπους τοῦ Πάπα στὴν Κων(η)πόλιν ἦσαν καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ Μέγας (590—614) διὰν ἀκόμῃ ἦταν διάκος. Τότες ὁ ἀνταγωνισμὸς μετὰ τῶν θρόνων τῆς Παλιᾶς καὶ τῆς Νέας Ρώμης ἦταν ἀψύς. Ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὶς σκηνές καὶ τὰ πρόσωπα στὴν ἀντίπαλὴ Μητροπόλιν, μετὰ τὰ αἰσθήματα πὺν προκαλεῖ ἡ προσωπικὴ γνωριμία, διαμαρτυρήθηκε διὰν ἦταν Πάπας κατὰ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννη τοῦ Νηστευτῇ σὲ 587 πὺν πῆρε τὸ τίτλον τοῦ «Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου» καὶ τότες ἐκείνος γιὰ νὰ ξεχωρίξῃ ἀπ' αὐτὸν πῆρε τὸν γνωστὸν τίτλον τῶν Πάπα «Ὁ Δούλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ».

Ὁ Πάπας Βιγκίλιος πέραςε κάμποσα δυστυχισμένα χρόνια (547—554) στὴν Κων(η)πόλιν, ἐξ αἰτίας πὺν τοσκώνονταν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ τὸν Πατριάρχον τῆς εποχῆς, καὶ κάποτε σὲνα τέτοιο τοσκώμα θοῆκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταφύγῃ στὴν Ἐκκλησιὰν τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου γιὰ ναῦρεν ἔστυλον ἀπὸ τὴν καταδίωξιν τοῦ Ἀυτοκράτορος.

Περικυρονῶντας τὸ δικαίωμα τῆς ἀουλίας, ὁ Ἰουστινιανὸς διέταξε νὰ συλλάβουν τὸν Πάπα σὲ ὅσον ὅ του. Σὰν γάρηκαν ὅμως οἱ ἀξιωματοῦχοι πὺν σιλάθηκαν γιὰντὸ τὸ σκοπὸν ὁ Βιγκίλιος, πὺν ἦταν ἀνθρώπος ἀσυνήθιστος σωματώδης καὶ δυνατὸς, ἀγκάλιασε τὶς κολῶνες τῆς ἁγίας Τράπεζας καὶ ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούσῃ τὶς αὐτοκρατορικὰς διαταγές. Τότες οἱ ἀξιωματοῦχοι τὸν τραβοῦσαν ἀπὸ τὰ πόδια, ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ ἀπὸ τὰ γένια γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσουν ν' ἀπολύσῃ τ' ἀγκάλιασμα. Ὁ Ἐπίσκοπος ὅμως κρατοῦσε γερά καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν κουνήσουν, παρὰ μονάχα διὰν οἱ κολῶνες ὑπεχώρησαν καὶ ἔρριξαν αὐτὸν καὶ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν στὴ γῆς. Τοῦτο ἀναφετὸν θυμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πληθους, πὺν ἦτο συναγμένο στὴν Ἐκκλησιὰν. Ἐτρεξαν νὰ τὸν σώσουν καὶ ἀφῆκαν τὸν Πάπα κύριον τῆς καταστάσεως, καὶ μονάχα διὰν πρεσβεῖαν ἀπὸ διακεκριμένα πρόσωπα μετὰ

(1) CONSTANTINOPLE, painted by Warwick Goble, described by Alexander Van Millingen, M. A., D. D.
A. & C. BLACK, Soho Square, LONDON, W.

ἀρχηγὸν τὸν Βελισσάριο τὸν ἐπεσκέφθηκε τὴν ἄλλην μέρα καὶ τὸν εἰδοποίησε, πὼς θὰ ἦτον μάταιο ν' ἀντισταθῇ σὺς διαταγὰς τοῦ Ἀυτοκράτορα καὶ τὸν δεδαίωσε δι' ἡ ὑποταγὴ θὰ προλάβῃ καὶ νουθετῇ κακομεταχείρισιν, τότε ὁ Βιγκίλιος ἔγρηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιᾶ. Αὐτὸ ἐγένετο σὺς 551.

Ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος περιστατικὰ ποῦνιν κατὰ ἀπὸ τὸ θάλο τῆς Ἀ γ ι ὰ - Σ ο φ ι ὰ ς, ὑπάρχον τρία ποῦ ἔχον ἀποφασιστικὴν σπουδαιότητα γιὰ τὴν θρησκευτικὴν ἱστορίαν τοῦ Κόσμου καὶ ποῦ κἀμουν ὥστε ἡ μεγάλη αὐτὴ Ἐκκλησιᾶ νὰ ἔχῃ ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα.

Τὸ πρῶτον περιστατικὸν εἶνε ἡ μέρα ποῦ οἱ ἀποσταλμένοι τοῦ Βλαδὶμηρον παραστάθηκαν σὴν λειτουργίαν τῆς Καθεδρικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἦσαν τόσον θαμπωμένοι ἀπὸ τὴς μεγαλοπρέπειας τῆς λατρείας, ποῦ γύριον γρήγορα πίσω σὴν Ρωσσίαν γιὰ νὰ ποῦν σὸν ἀνακτὰ τοὺς δι' εἶδαν τὴν δόξαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. «Δὲν ξεύρουμε» λέγονν δι' εἶπαν «ἀν δὲν εἴμαστε σὸν οὐρανόν. Ἀληθινὰ θὰ εἶαν ἀδύνατο σὴν γῆς νὰ εὖρη κανεῖς τέτοια πλοῦτη καὶ μεγαλοπρέπεια. Δὲν μπορούμε νὰ σὰς περιγράψουμε δι' εἶδαμε. Τὸ μόνον ποῦ μπορούμε νὰ πιστεύουμε εἶνε πὼς ἐκεῖ ἕνας εἶνε μπροστὰ σὸν Θεόν, καὶ δι' ἡ θρησκεία ἄλλων τόπων ἐκεῖ δόξα οὐρανοῦ. Ποιὲ δὲ θὰ ξεχάσουμε τέτοια μεγαλοσύνη. Ὅποιος εἶδε τέτοιο γλυκὸ θέαμα ἀπὸ τίποτα ἄλλο ποῦθεν θὰ θὰ μείνῃ εὐχαριστημένος.»

Ὁ προσηλυτισμὸς τῶν Σλαβικῶν λαῶν σὴν Χριστιανικὴν πίστην, δουλειὰ ποῦ ἄρχισε τὸν ἔννατον αἰῶνα, μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Κύριλλου καὶ τοῦ Μεθόδιου εἰς τοὺς Σλάβους τῆς Βουλγαρίας καὶ Μοραβίας, εἶναι μιὰ ἀπ' τὴς πιὸ σπουδαῖες ὑπηρεσίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βυζαντινῆς Ἀυτοκρατορίας σὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν.

Οἱ Σλαβικοὶ λαοὶ δίκαια τρέφονν σεβασμὸν σὴν Βυζαντινὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅμοια μετὰ τὸ σεβασμὸν ποῦν αἰσθάνεται ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη σὴν Ἀθήναν καὶ σὴν Ρώμην.

Ἡ δευτέρη σκηνὴ ποῦ ἀναφέραμεν ἐγένετο σὺς 15 Ἰουλίου 1054. Τὸ πρῶτον ἐκείνης τῆς μέρας κοντὰ ποῦ ἦταν ἡ ἀρχιερεὶς ἡ λειτουργία σὸν Καθεδρικόν ναόν, τοὺς λεγόμενοι τοῦ Πάπα, ὁ Καρδινάλιος Χούμπερτ, ὁ Καρδινάλιος Φρόντερικ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἀμάφι, ἀνοιξαν δρόμον ἀνάμεσα σὸν πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ ἔφτασαν σὸν σκαλοπάτιον τοῦ Ἱεροῦ. Ἀφοῦ κατὰγγειλαν τὸν Πατριάρχην Μιχαὴλ Κυρουλάριον γιὰ τὴν ἀνυποταξίαν τοῦ σὴν Ἀγία Ἐδρα, οἱ λεγόμενοι ἔβαλαν πάνον σὴν Ἀγία Τράπεζαν μιὰν βούλαν (Παπικὸν διάταγμα) ἀφορισμοῦ τοῦ Κυρουλαρίου καὶ τῶν ὁπαδῶν του. **ΦΥΓΑΝ ΑΠ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΙΝΑΖΟΝΤΑΣ ΑΠ ΤΑ ΠΟΔΙΑ ΤΟΥΣ ΤΗ ΣΚΟΝΗ** καὶ φωνάζοντας:

— «Ἀς δῇ ὁ Θεὸς καὶ ἂς κρῖνῃ».

Ὁ Πατριάρχης δὲν ἄργησε νὰ τοὺς εἰξῇ σὸν πρόσωπον καὶ τὸ δικόν του ἀνάθεμα. καὶ ἀπὸ τότε ὁ Χριστιανικὸς Κόσμος χωρίσθηκε σὲ δύο ἀσπονδα ἐχθρικά στρατόπεδα. Ἐμοιάζει σὸν κῆμα ποῦ τὸ σπρώχνουν μ' ὄρεμν σὴν παραλία κύματα ποῦ σαλεύανε λεῦγες καὶ λεῦγες μακρὰ σὴν ἔκτασιν τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ-

ταν τὸ ἀποτελείωμα ἑνὸς μακρυνοῦ δουλεύματος χωρισμοῦ μεταξὺ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ποῦ σὴν διάρκειά του ἐγένιναν γεγονότα σὸν τὴν Ἱδρουν τῆς Πόλης, καὶ ζήλεια τῆς Παλιᾶς καὶ τῆς Νέας Ρώμης, τὴν εἰσβολὴν τῶν Τενιόνων, τὴν Ἱδρουν τῆς Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Ἀυτοκρατορίας, φυλετικὴ ἐμπάθεια καὶ ἰσακωμοὶ γιὰ τὴν φράσιν Filioque, γιὰ τὴν χρῆσιν τῶν εἰκόνων, γιὰ τὴν πανουργίαν τοῦ Κλήρου, γιὰ τὴν χρῆσιν ἄζυμου ἄριου σὴν Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ. Πίσω ἀπ' τὴν διχόνοια αὐτὴν μπορούμε νὰ ξεχωρίσουμε ἀνθρώπους, ποῦ γύρευαν ψηλαφιστὰ τὴν Ἀλήθειαν, καὶ ποῦ ἀντιστέκονταν σὸν ἀπολυταρχισμόν, σὴν Ἐκκλησιᾶ καὶ σὸν Κράτος. Ὅπως ἀφῆκαν τὸ Χριστιανισμόν ὥς τὰ σήμερα ἀδύναμο καὶ ὥς πολιτικὴν καὶ ὥς Χριστιανικὴν δύναμιν.

Σὺς 29 ἢ σὺς 30 τοῦ Μαΐου τοῦ 1453 ὁ Σουλτᾶνος Μεχμέτ ὁ Κατακτητὴς κατέβηκε ἀπ' τὸν ἄλογόν του σὴν Πύλιν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Εἶναι τὸ πιδανότερον σὴν Ὁραία Πύλιν (ποῦ ἦταν σὴν νότια ἄκρην τοῦ μουσικοῦ ἐσωτερικοῦ Νάρθηκα τῆς Ἐκκλησίας) σὴν πόρταν ποῦ συνήθιζαν οἱ Ἀυτοκράτορες τῆς Πόλης νὰ πηγαίνουν σὸν Καθεδρικόν Ναόν. Σύμφωνα μετὰ κάποια ἀφήγησιν, ὁ Σουλτᾶνος ἔσκυψε κατὰ σὸν σκαλοπάτι πῆρε λίγο χῶμα καὶ τὸ σκόρπισε πάνω σὸν κεφάλιν του, γιὰ νὰ δείξῃ ταπεινωσύνην μπρὸς τὸν Θεόν. Μπαίνοντας μέσα εἶδε ἕνα μουσουλμάνον νὰ σπάζῃ τὴν μαρμαρίνην πλακόστρωσιν. Κτύπησε τὸ δάκτυλον μετὰ τὸ σπαθί του, γιὰ τὴν ἰσχυρὴν νὰ βλάψῃ ἕνα κίτριον, ποῦ ἀνῆκε δικαιοματικὰ σὸν Ἀρχοντα. Τότες ἕνας ἱμάμης ἀνέβηκε σὸν μέρος, ποῦ εἶνε γνωστὸν σὸν Χριστιανισμόν τῆς Ἀνατολῆς, μετὰ τὴν φράσιν «τὰ Ἀγία τῶν Ἀγίων» καὶ διδάσκει ψαλμὸν: «Δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς παρὰ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης του.»

Κ' εἶτοι ἐγένετο ἀπὸ τότες.»

Φαινομενικὰ σ' εἶναι μεταφράσα, ποῦ ἀποτελεῖ μιὰ συγκινητικὴ καὶ θυλλικὴ ἀφήγησιν τῆς τύχης τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅλα τὰ σημεῖα δὲν ἔχον σχέσιν μετὰ τὴν χρειαζόμεν γιὰ νὰ κτυπηθῶν οἱ ἀξίωσες τῆς Ἀγίας Ἐδρας. Ὅμως πραγματικὰ ἔχον. Γιὰ τὸ πρῶτον, λέγονν ποῖα Ἐκκλησιᾶ (ἡ Ἐκκλησιᾶ τῶν Ἀγίων Σέργιον καὶ Βάκχον) ἦταν ἡ Παπικὴ. Ὑστερα τὸ περιστατικὸν τῶν Ρώσων, ποῦ θαμπώθηκαν σὴν Ἀγία Σοφίαν, μᾶς ἀποδείχνει σὲ πιὸ δόγμα ἀνῆκε. Τὸ καθαντὸ ἐπεισόδιον τοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπίσης μιλάει μόνον του.

Μὲ ἀγάπην

ΑΓΑΜ. ΔΑΝΟΣ

ΣΤΟ ΤΖΑΚΙ

Στὸ τζάκι ἡ φλόγα φέγγοντας φωτίζει
Τὸν ποιητὴν, ποῦ σκυμμένος μουρμουρίζει
Τὸν πόνον του βαρεῖα, μ' ἀπελπισία:
Ἐρωτα ὦ ἔρωτα, μακρὴν εἰρωνίαν.

Καημοὺς ὁποῦδα, ἀνοίγοντας, ὠϊμένα,
Τὰ ῥόδα τῆς καρδιάς μου σὸν καθένα.
Πικρὰ γελώντας, ὕστερα δαιδύζει
Ἐνῶ ἡ φωτιὰ, γλυκὰ, τότε φωτίζει.

ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ